

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану, який триває, на жаль, і донині, у сфері освіти, зокрема педагогічної, чітко окреслилися сучасні виклики, на які має рішуче та миттєво реагувати освітянська спільнота. Серед найбільш виразних проблем виділять забезпечення якості підготовки майбутніх педагогів на різних освітніх рівнях, імплементація стандартів забезпечення якості у процесі реалізації освітньо-професійних і освітньо-наукових програмах; відповідність змісту підготовки вчителя Професійним стандартам вчителя; урахування запитів ринку праці у підготовці високопрофесійних учителів у регіональному контексті тощо [4].

Сьогодні, коли існуванню нашої країни загрожують щоденно, ми зобов'язані зробити все задля збереження її цінностей та дбати про її майбутнє. Майбутнє України – це її молодь, тож перед всіма вітчизняними педагогами стоїть нелегка задача її виховання та всебічного розвитку. Нові реалії, продиктовані війною, швидкоплинними змінами у строю суспільства, стрімким розвитком технологічного прогресу тощо, вимагають підготовки нових фахівців, здатних забезпечити освітній процес в умовах сьогодення.

Наразі процес формування молодих педагогів вимагає більшого, аніж занурення студентів у царину загальної педагогіки, методик викладання та загальних знань майбутнього предмету викладання. Проте варто враховувати, що війна не тільки вносить свої корективи і ставить перед освітянами дедалі більше вимог, а й заважає формуванню базових навичок, які не втратили або взагалі набули більшої актуальності.

Звичайно, що сучасний вчитель-професіонал має бути зорієнтованим на концепцію Нової Української Школи, впроваджену у 2018-2019 навчальному році. НУШ працює на засадах «педагогіки партнерства» та має наступні принципи:

- повага до особистості;
- доброзичливість і позитивне ставлення;
- довіра у відносинах;
- діалог – взаємодія – взаємоповага;
- розподілене лідерство (право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків);
- принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей).

В основі педагогіки партнерства покладено спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками. Учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними та зацікавленими односторонніми, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат.

Школа має ініціювати нову, глибшу залученість родини до побудови освітньо-професійної траєкторії дитини. Нова школа допомагатиме батькам здобувати спеціальні знання про стадії розвитку дитини, ефективні способи виховання в дитині сильних сторін характеру і чеснот залежно від її індивідуальних особливостей [3].

Зрозуміло, що відповідно до цієї концепції сучасний вчитель має бути комунікабельним, завжди готовим до співпраці з батьками своїх учнів, активним та креативним. До того ж треба враховувати, що зараз, в умовах війни, вчителям доводиться працювати із дітьми надмірно чутливими: серед учнів зараз багато дітей із зон активних бойових дій; дітей, які біли вимушені покинути рідну домівку; дітей, які втратили рідних та близьких – їхня психіка наразі надзвичайно вразлива. Усе це значно посилює задачу сучасного педагога.

Усім своїм виглядом учитель повинен випромінювати спокій, впевненість, добродушність та готовність вислухати й розрадити. Учням надзвичайно важливо знати, що їх раді бачити живими та здоровими, відчувати себе захищеними, відчувати себе в безпеці.

Очевидно, що вчитель не може гарантувати абсолютну безпеку своїм маленьким підопічним, проте має докласти максимальних зусиль для того, щоби якомога наблизити учнів до цього відчуття. А отже, перед нами повстає проблема підготовки такого фахівця, щоби поряд із ним діти могли почуватися впевнено та сміливо, на якого можна покласти та отримати підтримку навіть у цій надзвичайно тривожній реальності, прописаній повсякденням [5].

Справедливим буде зауважити, що сучасному вчителю доводиться працювати в умовах екстремальних, а отже майбутній фахівець має бути готовим психологічно до надзвичайних ситуацій, одночасно набуваючи навичок адаптуватися та продовжувати освітній процес, незважаючи на всілякі перешкоди. Сучасний вчитель має підтримувати та одночасно надихати своїх учнів своїм прикладом, своєю стійкістю. Ось тут і виникає одна з основних складностей, адже і самі здобувачі вищої освіти стикаються з рядом проблем: постійні повітряні тривоги, які переривають навчання, стрес та психологічна напруга через цілодобову небезпеку, зумовлену війною. І справді дуже не просто мотивувати інших, перебуваючи самому в постійному нестабільному емоційному стані.

Тож виникає необхідність не просто психологічної підготовки майбутніх фахівців, а й надання їм за потреби певної психологічної допомоги. Наприклад, на базі Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка діє служба психологічної підтримки.

Можливо, для студентів було би цікавим та корисним взяття участі у різноманітних тренінгах, які би проводилися регулярно протягом всього освітнього процесу, щоби набути необхідних навичок, зрозуміти алгоритми дій у певних ситуаціях, зокрема надзвичайних.

Проте, як відомо, війни трапляються протягом всієї історії людства. На кожному етапі розвитку суспільства певні освітні та педагогічні проблеми є домінуючими. Рівень зацікавленості до них залежить від низки чинників, зокрема й суспільно-політичних. Очевидно, що під час воєнного стану актуалізувалися ідеї миру, соціальної справедливості, свободи й незалежності в освітніх та педагогічних системах минулого. Ці ідеї ми можемо чітко простежити у творах Я. А. Коменського, Ж.-Ж. Руссо, Т. Шевченка, І. Блажкевич тощо.

Особливості навчання й виховання здобувачів освіти, їхній емоційний стан в умовах воєнного стану, організацію освіти студентів під час війни вивчають чимало й сучасних науковців та педагогів. Проте не виявлено джерел, у яких би висвітлювалися зміни в історико-педагогічній підготовці майбутніх вихователів і вчителів. Водночас знання про організацію освіти під час війни, відстоювання ідей миру видатними педагогами дають змогу визначити можливості використання актуальних положень на сучасному етапі.

Для майбутнього вчителя та вихователя історико-педагогічна підготовка полягає не лише у вивченні генези виховання, школи, дошкільних закладів і педагогічної думки від найдавніших часів до наших днів, а й у здатності відстежити в сучасних принципах, формах, методах, засобах освіти елементи минулого, використати їх у професійній діяльності [6].

Основною задачею сучасних педагогів є створення безпечного та неперервного освітнього процесу. За останні роки навчання в Україні набуло певних трансформацій, які зумовили одразу карантин, а потім – війна. За цей час ми всі зіткнулися зі стрімким зростанням технічного прогресу.

Зіткнення із дистанційним або змішаним навчанням, звичайно, призвело до певних складнощів, зокрема у підготовці майбутніх педагогів, що виявляється у втраті соціальних навичок та впливу на психоемоційний стан студентів, що вкрай небажано для майбутніх вчителів. Адже ця професія вимагає постійного контакту з різновіковою аудиторією та розвинених комунікаційних навичок [2]. Незважаючи на всі недоліки, студенти, здобуваючи навички життя у цифровій реальності, мають і певні позитиви.

Як відомо, педагогічні особливості використання цифрових технологій у різних формах навчання мають певні особливості:

- орієнтація на забезпечення надійного та якісного доступ до широкого спектру освітніх ресурсів всім без винятку учасникам освітнього процесу;

- необхідність розробки і впровадження гнучкої системи навчальних планів для дистанційного та змішаного навчання;

- вибір цифрових технологій з орієнтацією на максимальне залучення уваги здобувача освіти в умовах дистанційного навчання;

- забезпечення систематизації навчальних ресурсів в межах одного інформаційного освітнього середовища;

- орієнтація на двосторонню взаємодію суб'єктів освітнього процесу в межах системи «вчитель-учень»;

- організації проектної діяльності здобувачів освіти засобами сучасних мережових технологій [1].

Тож як бачимо сучасний вчитель сьогодні має бути знайомим із принципом роботи різних освітніх платформ, знаходиться у постійному пошуку нових методів та підходів навчання та вміти застосовувати їх залежно від певної ситуації.

Завдяки впровадженню (частково вимушеному) в освітній процес, зокрема у ВЗО, інтерактивного навчання, майбутні фахівці мають можливість розвивати свої навички у цій галузі й поза вивчення загального курсу інформатики. Наприклад, протягом останніх років під час занять студенти мали можливість познайомитись наочно із різноманітними інтерактивними платформами: Zoom, Google Meet, Google Drive, Google Classroom, Quiz, Moodle, Classtime, «На Урок», «Всеосвіта» тощо.

Орієнтуючись на інтерактивне навчання, що дедалі стає лише більш актуальним, можна сказати, що добуті навички у роботі з різними програмами неодмінно допоможуть студентам у професії вчителя. За таких умов майбутні фахівці мають певні переваги над фахівцями, що розпочали свій професійний шлях раніше. Тобто сучасні вчителі більш адаптовані до умов повсякдення, тож їм буде легше брати участь в організації безпечного освітнього процесу з використанням нових технологій, що вкрай важливо під час воєнного стану.

Підсумовуючи, можна впевнено сказати, що в умовах сьогодення, зокрема воєнних, процес підготовки сучасного вчителя-професіонала включає в себе не лише підготовку вчителя-предметника та не лише ознайомлення із загальною методикою викладання. Підготовчий процес має бути зорієнтованим на сучасні освітні концепції та виховувати в майбутніх вчителях особистостей стійких та постійних, здатних підтримати, завжди прийти на допомогу та швидко адаптуватися до змінних, до того ж доволі стрімко, умов, зберігаючи відданість своїй праці навіть у нелегкий час. Так, нова реальність, прописана війною, кидає нам дедалі більше викликів – освітяни гідно їх приймають та роблять все задля підготовки майбутніх фахівців, які докладуть максимально зусиль задля збереження нашої нації та нашого майбутнього, яке безпосередньо відображається в наших дітях.

Список використаних джерел

1. Бабійчук І., Косоєць О. Педагогічні особливості використання цифрових технологій в умовах дистанційного та змішаного навчання. Освітній процес у вищій

школі та шкільній освіті у воєнний час: інтеграція України до Європейського простору вищої освіти (EHEA) через призму європейських моделей освіти TeLSAC та PERFORMER: матеріали Міжнародної науково – практичної конференції, 4 -5 травня 2022 р., м. Львів.

2. Землянська О. В., Третьякова Л. Д., Праховнік Н. А., Семененко Р. Ю. Вплив дистанційної форми навчання на психічне та фізичне здоров'я студента. Київ: Національний технічний університет України «КПІ імені Ігоря Сікорського», 2020.

3. НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА: концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/>

4. Педагогічна освіта в умовах воєнного і повоєнного часу: виклики і перспективи. URL: <http://ipood.com.ua/novini/pedagogichna-osvita-v-umovah-voennogo-i-povoennogo-chasu-vikliki-i-perspektivi/>

5. Як організувати навчання під час війни: поради та ресурси для вчителів та репетиторів. URL: <https://buki.com.ua/news/yak-orhanizuvaty-navchannya-pid-chas-viyni-porady-ta-resursy-dlya-vchyteliv-ta-repetytoriv/>

6. Яконович О., Постолюк М. Історико-педагогічна підготовка майбутніх вихователів та вчителів в умовах воєнного стану. Тернопіль: Національного педагогічний університет «ТНПУ імені Володимира Гнатюка», 2023.

Неля ЛЕГКА

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА НА ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІСТОРІЇ

Стрімкий розвиток інформаційних технологій та доступність великого обсягу інформації в мережі інтернет зумовлюють необхідність формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців. Професія вчителя в сучасному світі також тісно пов'язана з інформаційними технологіями. Їх використання відкриває нові можливості та перспективи для вдосконалення навчального процесу у вищій школі та підвищення його ефективності.

Професійна підготовка майбутнього вчителя історії відбувається в умовах інформаційного середовища: технічна інфраструктура, інформаційні ресурси, програмне забезпечення, сервіси та послуги відкривають широкі можливості для навчання. Інформаційне середовище сприяє розвитку критичного мислення студентів, аналітичних навичок, вміння орієнтуватися в інформаційних потоках.

Актуальність даної проблеми викликана низкою протиріч: між зростаючими вимогами до формування цифрових компетенцій майбутнього вчителя і недостатнім рівнем сформованості в нього цифрової грамотності; між потребою систематичного оцінювання достовірності отриманої інформації і несформованістю навичок аналітичної діяльності; між підвищенням ролі дистанційних форм навчання і відсутністю неперервного професійного розвитку. Отже, своєчасна адаптація системи професійної підготовки до викликів інформаційного середовища допоможе забезпечити відповідність компетенцій майбутніх учителів історії сучасним вимогам цифрової освітньої діяльності.

Аналіз наукових праць показує, що проблему впливу інформаційних технологій в освітньому процесі вищої школи розглядали у своїх працях такі науковці як Т. Бабенко, І. Бех, В. Білик, Н. Волкова, Л. Гаврилова, А. Гуржій, О. Дубасенюк, Н. Кінд-Войтюк, О. Малихін, М. Мартинюк, Н. Стеценко, В. Стрельников, В. Ягоднікова, А. Яновський та ін.

Мета нашого дослідження полягає в аналізі засобів впливу сучасного інформаційного середовища на процес формування професійних компетентностей